

Examenul național de bacalaureat 2023

Proba E. c)

Istorie

Varianta 1

Filiera teoretică, profil umanist, toate specializările; Filiera vocațională - profil artistic, toate specializările; - profil sportiv, toate specializările; - profil pedagogic, specializările: bibliotecar-documentarist, instructor-animator, instructor pentru activități extrașcolare, pedagog școlar, educator-puericultor; - profil teologic, toate specializările.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

СУБЈЕКАТ I

(30 бодова)

Прочитајте, пажљиво, ниженаведене изворе:

A. „Од половине XVI-ог века [...] османско сузеренство постаје све јаче, а расте и обавезе према султану. [...] Контрола Османског царства, која се проширила на целом Балканском полуострву све до средњег Дунава, повећава осећај несигурности народа из овог региона. Ипак, Румуни, свесни тешке судбине Грка, Бугара, Албанаца, Срба, Хрвата, Угара итд., освојени од стране Османлија, наставили су отпор и задржали статус аутономије својих земаља. Иако су плаћали данак и остале дажбине Турцима, иако им се ограничавала спољна политика, морајући да уступе султану одређене територије, Румуни су задржали земље са својим владарима, а Турцима им је било забрањено да се стално настане у њима и да имају тамо земље, да воде политику привлачења хришћана ка исламу и да граде москеје.[...]

У првим деценијама XVI-ог века, владари Влашке (Țării Românești) и Молдавије (Moldovei) водили су политику противосманских савеза, иако су дуго времена наставили да плаћају данак Турцима. [...] Владари Молдавије, од Петра Рареша (Petru Rareș) све до Јона Воде (Ion Vodă) и Арона Воде (Aron Vodă) [...] водили су активну противосманску политику, са војним отпором и крвавим биткама.”

(I. A. Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*)

B. „Претварање Трансилваније (Transilvaniei) у аутономни Принципат под сузеренством Порте [Османско царство] представља тежак ударац за Хабзбурговце, којима економски потенцијал ове провинције представља снажну привлачност. У истом контексту, положај Принципата између Османлија и Хабзбурговаца пружа, са војне и стратешке тачке гледишта, значајну предност оном који их контролише. Као последица, владавина над новим аутономним Принципатом представља константно залагање спољне политике оба царства. За време принца Јоана Жигмунда, Трансилванија постаје сцена жестоких сукоба, који су поново отпочели након смрти султана Сулејмана Величанственог (1566). Хабзбурговци су обновили сукоб, нарочито, због тога што, након епохе султана Сулејмана, Османско царство је ушло у статичну фазу. [...] Мир склопљен 21. фебруара 1568, у трајању од 8 година, потврђује османске слабости. Цар задржава власт над западном Угарском, Далмацијом, Хрватском и Словенијом, док Јоан Жигмунд и владари Влашке и Молдавије задржавају контролу над територијама које се налазиле у њиховом власништву.”

(I. A. Pop, T. Năgler, M. András, *Istoria Transilvaniei*)

Полазећи од ових извора, одговорите на следеће захтеве:

1. Напомените аутономни Принципат наведен у извору **Б**. **2 бода**
2. Одредите, из извора **A**, једну информацију која се односи спољну политику румунских владара. **2 бода**
3. Наведите два историјска простора назначених како у извору **A**, тако и у извору **Б**. **6 бодова**
4. Напишите, на испитни папир, слово које одговара извору који тврди да балкански народи се налазе под османску власт. **3 бода**
5. Напишите једну везу узрок-последница између две информације из извора **Б**, назначивши улогу сваке понаособ (*узрок*, односно *последница*). **7 бодова**
6. Представите друга два историјска догађаја у којима учествују Румуни у XVI-ом веку, осим оних на који се односе извори **A** и **Б**. **6 бодова**
7. Наведите једну сличност између два поступка Румуна у међународним односима у XVII-ом – XVIII-ом веку. **4 бода**

СУБЈЕКАТ II

(30 бодова)

Прочитајте, пажљиво, ниженаведени извор:

„У августу 1857, у Озборну, Наполеон III и краљица Викторија прихватили су компромис о румунском питању: Француска одустаје да подржава потпуно уједињење Принципата под страним принцем, док Енглеска је сагласна за поништавање фалсификованих избора из Молдавије (Moldova) и организовање нових. [...]

У октобру 1857, отварају се у Букурешту (București) и Јашу (Iași) две Скупштине ад-хок, које [...] су имале ограничене надлежности. Створене су од стране великих сила једино да би сазнале мишљење румунског народа о уједињењу. Ипак, Скупштине ад-хок су са ентузијазмом изгласале декларације о уједињењу Молдавије са Влашком (Țara Românească), представљајући и назив суверене државе (Румунија) (România), као и жељу о успостављању стране наследне монархије. [...]

Након преговора и компромиса, [...] 1858., потписана је Париска конвенција (Convenția de la Paris) [...]. Конвенција предвиђа да нова држава ће се називати *Уједињени Принципати Молдавије и Влашке (Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești)*, имајући два земаљска владара, две престонице, две владе, два засебна законодавна тела. [...] Војске обе државе стављене су под заједничком командом, а у Фокшању (Focșani) се оснива Централна комисија и Врховни Касациони суд који ће састављати заједничке законе, које ће у будућности довести до административног и законодавног јединства. Конвенција не забрањује изричито потпуно уједињење, остављајући румунском народу да пронађе одговарајуће решење. [...] У складу са предвиђањима Париске конвенције, у Принципатима су основане привремене комисије [...] задужене да обезбеде стварање изборних скупштина, које ће одредити двојцу владара. [...] У Јашу, престоници Молдавије, био је изабран за владара Ал. Ј. Куза (Al. I. Cuza), једногласно од стране присутних посланика. [...] У Букурешту, [...] идеја избора истог владара – и као последица нејасности предвиђања Париске конвенције, која не изричито забрањује избор исте особе за владара у оба Принципата – добија подршку [...]. Последица је једногласни избор Ал. Ј. Кузе.”

(I. Bolovan, I. A. Pop, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

Полазећи од овог извора, одговорите на следеће захтеве:

1. Напомените румунског владара наведеног у извору. **2 бода**
2. Утврдите век на који се односи извор. **2 бода**
3. Наведите државу која учествује на догађају у Озборну и једну усвојену одлуку на овом догађају, на које се односи дати извор. **6 бодова**
4. Наведите, из датог извора, две информације о Скупштинама ад-хок. **6 бодова**
5. Формулишите, на основу датог извора, мишљење о Париској конвенцији, подржавајући га са две информације из извора. **10 бодова**
6. Аргументујте, путем историјског догађаја, тврдњу да румунска држава учествује у међународним односима у периоду 1875-1900. (Бодује се представљање историјског догађаја и употреба појмова који изражавају узрочност и закључак). **4 бода**

СУБЈЕКАТ III

(30 бодова)

Израдите, на приближно две странице, есеј о Румунији у послератном периоду, имајући у виду:

- напомену једне политичке акције која се одвија у Румунији, у периоду 1946-1947;
- напомену двеју политичких пракси примењених у Румунији, у време стаљинизма и по једну чињеницу која се односи на сваку;
- представљање једног историјског догађаја са којим Румунија учествује у међународним односима у време *Хладног рата*;
- формулисање мишљења о промени политичког режима у Румунији крајем XX-ог века и подржати га једним историјским аргументом.

Напомена! Бодује се употреба **адекватног историјског речника**, **структура** есеја, представљање **везе узрок-последица**, сачињавање **историјског аргумента** (представљање релевантне историјске чињенице и употреба појмова који представљају узрочност и закључак), поштовање **хронолошког/логичног редоследа** историјских чињеница и **уклапање** есеја у оквиру захтеваног простора.